

עין משפט
נר מצוה

קיד א מיי פ'ה מהל' שבעות הל' יג סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלח טעמ' נז':

קמז ב מיי' שס פ"ב הל' א סמג שס טוש"ע י"ד סי' רלז ס"ב':
קמז ג מיי' שס פ"ה הלכה יט':

קיו ד מיי' שס פ"ב הלכה א ונפ"צ מהל' נדרים הל"ח] סמג שס טוש"ע שס וסר"י סעי' אן:]

תורה אור **השלם**

1. ובאו הפנים המאזניים האלה במעמד לצבות בטן ולנפול ירך ואמרה האשה אמן אמן: במדבר ה כב

הנהגות הב"ח

(א) במשנה מפי אחרים חייב כיצד אמר לא אכלתי היום (וכ"ה) במשנה שבמשניות]: (ב) תוס' ד"ה שבעה כו' תימה: י"ב עיין באשר"י פ"א סי' טז מתוך קושא זו:

מוסף רש"י

הנה חד דאחזיק בו'. אלמא דהוא גדול מקורת בית הכז (נדרים כה.). אורוותא תיבנא. אילטנלאות מלאות מנן (שם). בטרוף. נחש מנומר לא משתכח כקורת בית הכז (שם). מיטרף טריפין. הוא טמערין (שם). בשגבור טרוף. ולא היו גדול כי הלי גוואל (שם). שבעות העדות כו'. ראה לקמן ל א. הדרן עלך שבעות שתיים

כט:

בי היכי דלא תהוי הפרה לשבועתייהו. הא דאמרינן (גיטין דף לו.)

נדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה אין ללמוד מכאן דהיינו שנים לחודיה דלמלא דעת הקצ"ה שאני ואס תאמר ואומן חרמות שאנו גוזרין על דעת הקצ"ה ועל דעת הקהל היאך יש להן הימר דאפי' על דעת הקהל גרידא הוה על דעת רבים ועוד היכי מישמרי בלא חרטה וי"ל דענת הקהל כך הוא שיתירו כשירצו ואפי' בלא חרטה ומה שמסכימים דעת הקצ"ה תקנו הגאונים לחומרא בעלמא ולא דמי למה שהשגיע משה שהקצ"ה צוה להשגיע אצל חרמות שאנו גוזרים הכל תלוי בדעת הקהל לחוד: **גבו** טרוף **קאמר**. במסכת נדרים (ד' כה.) פריך ולימני טרוף ומשני מילתא אגב אורחיה קמ"ל דקורת בית הכז טרוף ונפקא מינה למקח וממכר:

(לעיל ע"א) **משום** קניא דרבא.

נראה דקפץ ומשגע דמסתמא רבא היה יודע הצרייתא והיה משגיע אותו על דעת המקום ועל דעת צ"ד: **לשבעה** **שאוכל** **כבר** זו שבעה שלא אוכלנה הראשונה שבעות ביטוי והשניה שבעות שוא. (ג) תימה דשניהם שבעות ביטוי דשבעה שאוכל היינו כוית כמו שבעה שלא אוכל דאמר רבא לעיל (ד' כז:) דחייב אם אכל מית ושלא אוכלנה היינו שלא אוכלנה כולה כדאמר רבא נמי לעיל ושמה יש לחלק בין אוכל לשלא אוכל: **שבעות** העדות נוהגת **באנשים אבל לא בנשים**. צריש פרק שבעת העדות נפקא לן מועמדו שני האנשים אם כן אשה פסולה לדון דהא מנן פ' בא סוין (מדה ד' מט': ושם) כל הכשר לדון כשר להעיד והא דכתיב (שופטים ד') והיא שפטת את ישראל איכא למימר שהיתה מלמדת להם הדינים ח"נ לפי שהיתה נציאה היו מקצלים אותה עליהם וכן יש צירושלמי מעמה שאין האשה מעידה אינה דנה מיהו תימה דספ"ק דצ"ק (ד' טז. ושם) ובקדושין (ד' לה.) דרשין מאשר תשים לפנייה דהשוא הכמוצ אשה לאיש לכל הדינים ואי אשה פסולה לדון הא לא מיירי לפנייהם אלא כנשכים לדון כדדריש פרק המגרש (גיטין ד' פח: ושם) לפנייהם ולא לפני עוזדי כוכבים לפנייהם ולא לפני הדיוטות וי"ל דקרא איירי בתרוייהו צדיינים ובגידונים וממעט עוזדי כוכבים והדיוטות משום דלפניהם קאי אאלהים דמשמע מומחין וקאי נמי אנידונין וכל ישראל האנשים ונשים בכלל זה:

הדרן עלך שבעות שתיים

ואלא שמואל מאי קא משמע לן

הדרן עלך שבעות שתיים

אהדרי. דהא הכא מפי אחרים הוא ומחייב ר"מ שלא צצ"ד: **דוקיא דמסני' קמ"ל**. אשמעינן דדוקא מנן מפי אחרים

אלא. הכי קאמר להו לא על דעתכס כי היכי דתהוי שבעתכס על דעת אחרים ולא יוכלו הס להמירה דנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה !': **ולא**. הוי נחש עב כקורת בית הכז בתמיה: **והא הכוא**. נחש צשני שצור מלכא:

אלא כי היכי דלא תהוי הפרה לשבועתייהו: ואם לא ראיתי נחש כקורת בית הכז: ולא ^אוהא ההוא דהוה בשני שבור מלכא הוה חד דאחזיק תליסר אורוותא תיבנא אמר שמואל בטרוף כולהו נמי מיטרף טריפין בשגבו טרוף: שבעה שאוכל כבר זו שבעה שלא אוכלנה כו': השתא משום שבעות ביטוי מוחייב משום שבעות שוא לא מוחייב הרי יצתה שבעה לשוא אמר ר' ירמיה תני **"אף על שבעות ביטוי: *במתני'* שבעות ביטוי נוהגת באנשים ובנשים בקרובים וברחוקים בכשרין ובפסולין בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו ^אוחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד שבעות שוא נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרין ובפסולין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד ומפי עצמו ^אוחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור יאחת זו ואחת זו המושבע מפי אחרים חייב ^ד(אם) ^ה(ל) לא אכלתי היום ^זולא הנחתי תפלין היום משביעך אני ואמר **אמן חייב: גמ'** אמר שמואל יכל העונה **אמן** אחר שבעה כמוציא שבעה בפיו דמי דכתיב יאמרה האשה **אמן** **אמן** אמר רב פפא משמיה דרבא מתני' ובריייתא נמי דיקא דקתני ^אשבעות העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקים ולא בקרובים בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד ובפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד דברי רבי מאיר ותניא בבריייתא שבעות העדות כיצד אמר לעדים בואו והעידוני שבעה שאין אנו יודעין לך עדות או שאמרו אין אנו יודעין לך עדות משביע אני עליכם ואמרו (לו) **אמן** בין בפני ב"ד בין שלא בפני בית דין בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שכפרו בהם חייבין דברי רבי מאיר קשיין אהדרי אלא לאו ש"מ הא דענה **אמן** הא דלא ענה **אמן** ש"מ אמר רבינא משמיה דרבא מתניתין דהכא נמי דיקא דקא תני שבעות ביטוי נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרין ובפסולין בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו אין מפי אחרים לא וקתני סיפא זה וזה מושבע מפי אחרים חייב קשיין אהדרי אלא לאו ש"מ הא דענה **אמן** הא דלא ענה **אמן** ש"מ**

הדרן עלך שבעות שתיים

אהדרי. דהא הכא מפי אחרים הוא ומחייב ר"מ שלא צצ"ד: **דוקיא דמסני' קמ"ל**. אשמעינן דדוקא מנן מפי עצמו כשבעות ביטוי אצל מפי אחרים פטור ודקמני מתניתין סיפא אחת זו ואחת זו מושגע מפי אחרים חייב דדוקא בענו **אמן** מנן כדקמני ואמרו **אמן** דלא תימא אורחא דמילתא קמני:

הדרן עלך שבעות שתיים

שבועות שתיים פרק שלישי שבועות

אלא. הכי קאמר להו לא על דעתכס כי היכי דתהוי שבעתכס על דעת אחרים ולא יוכלו הס להמירה דנדר שהודר על דעת רבים אין לו הפרה !': **ולא**. הוי נחש עב כקורת בית הכז בתמיה: **והא הכוא**. נחש צשני שצור מלכא:

מלא שלש עשרה אורות סוקים תנן. שהיה בולע בני אדם ועשו חבילות מנן ומתנו בהן בהמות וחיות וגחלי אש טמונים בהן וצלעם ובערו בגופו ומת. לישנא אחרינא גרסינן ארידתא חבילות: **בטרוף**. הא דקאמר כקורת בית הכז שיש בו חריצים כך ראיתי נחש מנומר: **כולסו נמי מיטרף טריפי** ומשני **בשגזו טרוף**. נשגע שהיה טרוף בגזו ואין נחש עשוי בחצרצרות אלא בגרונו: **קסני לא אכלה עובר משום שבעות ביטוי אשבעים שטוי מוחייב אשבעים שוא לא מוחייב**. בתמיה: וכי הנשגע בטל את המזאת וקיים שבעתו אינו עובר משום שוא והרי כשיצאה השבעה מפיו יצאה לשקר על דבר שאי אפשר לו ומאותה שעה הוא עובר אפי' קיים שבעתו: **סני אף על שבעות ביטוי**. והכי קאמר אכלה עבר על שבעת שוא לחודה לא אכלה עבר על שתינן על שבעת ביטוי שלא קיים ועל שבעת שוא חע"פ שקימה: **במתני'** **נוהגם בנשים ובנשים כו'**. משום דצעי למיתני כשבעת העדות (לקמן ד' ג.) בנשים ולא צנשים ברחוקים ולא בקרובים וכו' תני בהנך נוהגם בכל אלו: **ברחוקים**. כגון שאתן לפלוני רחוק או קרוב: **כצטרין**. לעדות או צפסולין: **מפי עצמו**. שמוציא הוא שבעה מפיו כדכתיב קרא והוא הדין נמי למושגע מפי אחרים ואמר **אמן** כדקתני סיפא ואחת זו ואחת זו המושגע מפי אחרים חייב אצל לא אמר **אמן** פטור כגון משגיעני עליך אם אכלת אם לא אכלת ואמר לו אכלתי או לא אכלתי: **אמר שבעים שוא בקרוצין וברחוקים**. אמר על האיש שהוא אשה בין קרוב ובין רחוק: **גמ'** **כמוציא שבעה מפיו**. לכל דבר בין להתחייב משום ביטוי דצעינן שיוציא כשפתיו בין לענין שבעת עדות דמחייב ר' מאיר מפי עצמו אף שלא צצית דין: **מסני' ובכרייתא נמי דיקא**. מדמקשינן מתניתין ובכרייתא אהדדי ולא מיתריך אלא בהכי: **אלא כראוין להעיד**. מפרכי לקמן [לז.]. למעוטי מלך דתנן (סנהדרין יח.). המלך לא מעיד: **עד שיכפרו צו צ"ד**. דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד במקום הראוי להגדה הכמוצ מדבר וקרא כמושגע מפי אחרים כתיב ושמעא קול אלה ^א אצל מפי עצמו בין צצ"ד בין שלא צצ"ד חייבין דליף ליה ר"מ כפרק דלקמן (דף לז.) בג"ש: **משגיעני עלינס ואמרו **אמן** בין בפני צ"ד בין שלא בפני צ"ד חייבין**: ה"ג קשיין צצ"ד חייבין דליף ליה ר"מ כפרק דלקמן (דף לז.) בג"ש: **משגיעני עלינס ואמרו **אמן** בין בפני צ"ד בין שלא בפני צ"ד חייבין**: ה"ג קשיין

מסורת הש"ם

(א) מריס כה.. (ב) [לעיל ח:]; (א) [שם]; (ד) [בכ"ף ובח"ש]; (א) [לעיל ח:]; (ט) [לעיל ח:]; (י) [לקמן ג.]; (ז) [מסכת טז.]; (ח) [ויקרא ה].

רבינו חננאל

משה לישראל אמר להן הוו יודעין שלא לדעתכם אני משביעכם אלא לדעתי ודעת המקום כו'. ואסיקנא אלא משום דלא תיהוי (הפרה) לשבועתייהו כו': אם לא ראיתי נחש כקורת בית הכז. תליסר אדרייתא תיבנא (א): **מתני'** נשבע לבטל המצוה שלא לעשות סוכה שלא ליטול לולב שלא להניח תפלין זו היא שבעת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור: שבעה שאוכל כבר זו שבעה שלא אוכלנה. הראשונה שבעות ביטוי. והשניה שבעות שוא: **ירושלמי'** כיצד עושין אומרים לו שיאכלנה מוטב לו לעבור על שבעת שוא ולא על שבעות ביטוי. אמר שלא אוכל כבר זו. שבעה שאוכלנה. הראשונה שבעות ביטוי והשניה שבעות שוא. אומרים לו שלא יאכלנה. מוטב לו לעבור על שבעות שוא לחוד ולא על שבעת שוא וביטוי. חזקיה אמר אהן דמשתבע על תרין דאינן תרין לוקה משום שבעת שוא. בשם ריש לקיש אמר אהן דחמי מיטרא נחית (ז) ואמר קריי פלי ברכסין [ולוקחן] משום שבעות שוא. ועוד אמר כ"ד בולאות היו בדרום וכולם חרבו משום שבעת שוא שהיא אמת שנאמר לשוא הכיתי את בניכם וגו': שבעות ביטוי נוהגת באנשים ובנשים כו'. וכן שבעות שוא כו' נוהגת בכל אדם בכשרין ובפסולין וכו': אמר שמואל כל העונה **אמן** אחר שבעה כמוציא שבעה מפיו דמי. ושמואל דיוקא דמתניתין קמ"ל וכו' ופשוטה היא. נתברר דשבעות ביטוי חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד ועל שבעות שוא חייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור. ועל (שבעות שקר) שבעות העדות ושבעות הפקדון קרבן בודון ובשגגה:

הדרן עלך שבעות שתיים

(א) נראה שחסר כאן. (ב) עיי' בשו"ת הרי"י מיוס זצ"ל שגדפס זה מקרוב משונה ס' פי' נאה על דברי הירושלמי הלז.